

niunt, quia in mediis non multum proficuis tempus et vires expendunt, debita remedia negligunt et postponunt: tu autem cum ad finem intentum pervenire desideras, debes sine opere ad perpetuam cordis puritatem et mentis tranquillitatem anhelare, atque cor sursum jugiter ad Dominum habere. Verumtamen est quod nullus mortalium potest huic contemplationi jugiter inhærere; sed id ideo dictum est, ut scias, ubi mentis intentionem debeas habere fixam, et ad quam destinationem semper animæ tuæ revoces intuitum: quam cum poterit obtinere mens, gaudeat; et a qua distractam se doleat atque suspiret, quotiescunque ab illo intuitu se deprehenderit separatam. Quod si querulosa voce mihi obviare volueris, dicens te diu in eodem statu manere non posse: noscere debes quod divina virtus plus potest facere, quam homo possit cogitare; et quod frequentia actus similem sibi habitum generare consuevit. Unde sæpius contingit quod illud ad quod fortassis homo se in principio astrixit cum quadam violentia et difficultate, postea faciliter operabitur, et tandem cum magna delectatione, dummodo non desistat.

3. Audi, fili mi, disciplinam patris mei. Attende diligenter illa verba, et ea in corde tuo quasi in libro scribe. Noli æmulari multitudinem eorum qui jam retro conversi sunt post desideria cordis sui: in quibus devotio tepuit, charitas refriguit, et deficit humilitas, obedientia est prostrata: qui placere hominibus cupiunt, honores quærunt, ventri serviunt: qui supra modum diligunt munera sequuntur retributiones: qui in hoc mundo ipsum quod quærunt pro mercede operis sui recipiunt, et in futuro vacui marebunt. Sed illos egregios flores sanctissimos patres, qui incomparabili flagrabant studio sanctitatis, attende, et eorum festines propositum simili studio et conversatione suscipere, quemadmodum tibi jam propositum est. Sive igitur comedas, sive bibas, sed aliquid aliud facias, semper hæc vox pii patris resonet in auribus tuis, admonentis et dicentis: Fili mi, ad cor tuum redeas, ab omnibus, quantum possibile est, teipsum abstrahendo, mentis oculus semper in puritate et tranquillitate custodias, intellectum a formis rerum infirmarum reservando; voluntatis affectum a curis terrenorum penitus absolvas, summo honore, amore fervido, semper inhærendo; memoriam quoque jugiter sursum elevatam habeas per contemplationem divinorum ad superna tendendo: ita ut tota anima tua cum omnibus potentiis suis et viribus in Deum collecta, unus fiat spiritus cum eo, in quo summa perfectio vitæ cognoscitur **805** consistere. Hæc igitur brevis vitæ tuæ formula tibi sit tradita, in qua si diligenter studueris, et fideliter effectui mancipare volueris, beatus eris, et quodammodo æternam felicitatem in hoc fragili corpore inchoabis. Hæc est, fili, salutis via, quam tuus Arsenius ab angelo edoctus servavit, et servari suis discipulis mandavit: « Fuge, tace, quiesce. » Hæc, inquam, sunt principia salutis.

A Hæc æterna sapientia ad discipulum. Item statim subinfertur: « Fons et origo omnium bonorum homini spirituali est, in cella jugiter commorari. »

4. Quintum, ut non contristeris vel læteris, aut solliciteris pro amicis et cognatis tuis; sed committite eos Deo, et spirituale subsidium, scilicet orationum tuarum suffragia, eis impende: te autem mundo crucifixum reputa et mundum tibi; ad interiora extende, tanquam omnibus amicis oratus.

Sextum, ut sis fervens in orationibus et meditationibus sanctis, et ab illa voluntate, qua ad religionem venisti, et a primo novitatus fervore non tepescas. Homo enim remissus, si incipiat aliquid in principio, aliquantulum strenue agit: deinde diminuendo procedit, quia multorum est incipere, paucorum finire. Sola tamen perseverantia coronabitur, sola accipiet bravium. Nulla sine labore virtus: et ad magna præmia non pervenitur, nisi per magnos labores. Regnum enim cælorum non desideres, non remissi, non delicati, sed violenti rapiunt illud, qui non aliis, sed suis voluntatibus præclaram inferunt violentiam: nam qui in moribus suis molles sunt et fluidi, more aquæ præcipitis ad ima descendunt. Qui vero constantes, firmi et fervidi, in arcem virtutis quotidie exerescent. Stultis nihil diu placet: nam tales quod non habent cupiunt, et quod habent fastidiunt. Ergo constans esto, et non mo-

C vearis exemplis tepidorum ad imitandum eos. Et quod rigore Ordinis non tenetur ab aliis, de hoc te non intromittas, sed videas, quod sine offenculo ambules coram confratribus tuis, emendando eos plus exemplis quam verbis; ut omnia quæ Ordinis sunt, sana et integra sint in persona tua. Et ideo non sis aliis rigidus; non reprehendas acriter vel dure increpando alios: quia fraterna correctio non habet locum, ubi non speratur emendatio; et frustra venit sonus ad aures, nisi Deus in corde loquatur: quia solus Deus convertit corda filiorum hominum.

Fraterna autem correctio debet fieri cum magno moderamine, cum gemitu et benevolentia, suo loco, suo tempore, semper oratione præcedente. Idcirco si aliqui non compleverunt omnia quæ sunt Ordinis, dummodo tu bonus æmulator fueris et discretus, non judicabis aliorum facta. Nec moveat te, si videris aliquos minus discretos, alios ignaros, alios indoctos, alios remissos in horis, aut quibuscunque vitiis noxios: claude oculos, in quantum potes, ad aliorum facta perscrutanda. Sane, ne quos imitari non vis, damnare videaris, quia in iudicando alios magnum est periculum, et tales suspiciones sæpe sunt falsæ; diminuunt etiam affectum et charitatem, quam homo habet ad proximum: hoc multum debes cavere, ne charitas alicujus erga te vel quemcumque alium corruptatur, vel etiam diminuatur; quia non est majus spoliium vel damnum, quam in ablatione vel diminutione charitatis. Omnia namque

quamvis utilia, quamvis necessaria videantur, spernenda tamen sunt, ut perturbatio devietur, et omnia quæ adversa sunt vel putantur, sustinenda sunt, ut pacis dilectionisque tranquillitas servetur: quia nihil perniciosius ira, nec charitate quidquam utilius est credendum; nec tranquillitate animi pretiosius, propter quæ non solum commoda carnalium et transitoriorum, sed et spiritualium spernenda videntur, si alias acquiri vel perfici non possint.

5. Septimum, ut sis tacens et non multiloquens; ubicunque fueris, loquendo vel respondendo leviter et morose, remissa voce, placido vultu, disciplinatis moribus; pauca et rationabilia verba loquaris. Bis ad limam veniant verba, quam semel ad linguam. Plus diligas audire, quam audiri: ut interrogatio magis aperiat os tuum, quam ad non interrogata respondere. Non innitaris tuæ prudentiæ, neque confidas in propriis sensibus, et non **806** sic sapiens in oculis tuis. Altiore te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris; sed discretum, modestum, et ordinatum te in omnibus exhibeas: quia Deo nunquam placuit aliquid immoderatum, instabile, confusum, inordinatum; super humilem autem et quietum requiescit spiritus Domini.

6. Octavum et ultimum, ut nunquam sis otiosus: nam in desideriis est omnis otiosus. Ama igitur

A scientiam Scripturarum, et carnis vitia non amabis: nec vacet mens tua variis perturbationibus, quæ si pectori tuo insederint, dominabuntur tui, et te ducent ad delictum maximum. Semper igitur aut legas, aut ores, aut aliquid de sacris mediteris. Multa enim mala docuit otiositas: est enim mors animæ, et vivi hominis sepultura, et sentina omnium malorum. Singulis horis et diebus sua tribue exercitia; spiritualibus spiritualia, corporalibus corporalia. In omnibus caveas tibi a peccato, et proximo a scandalo. Statim cum sentis te stimulari a vana gloria vel quacunque tentatione, principiis obsta, et sis agilis ad quæcunque agenda, quæ ex alterius admonitione vel divina instigatione intelligis esse facienda. Discas tibi ipsi præesse, et te ipsum regere, non alios: propriam vitam ordina, mores tuos compone, teipsum judica, apud teipsum accusa et condemna, nec impunitum dimitte excessum. Tibi ipsi esto durus, nunquam aliis. Mane præteritæ noctis fac a teipso exactionem, et futuræ diei tibi indicito cautionem. Vespere præteritæ diei rationem exige, et supervenientis noctis fac indicationem. Considera quantum proficias, quantum tibi adhuc restet itineris: grandis enim tibi restat via, antequam videatur Deus deorum in Sion. Sed cum in his octo jam præmissis te exercueris, de virtute in virtutem proficiendo, esto cautus contra insidias diaboli, ne te abducat ab eis.

EPISTOLA CUJUSDAM DE DOCTRINA VITÆ AGENDÆ

Seu de Regimine cordis, oris et operis.

1. Tua me pia et crebra infestatio angit, ut tuis petitionibus annuam, quæ doctrinam vitæ agendæ deponant, seu quid expediat viatori; videlicet quid diligenter corde cogitari, quid aptius promi, quid honestius in actionem deduci possit. Hæc alta res est valde, licet communis. Inquirentes habet multos, pervenientes paucos, exquirentes multo pauciores. Sed ut ad condemnationem, aut ad misericordiam tuam et cæterorum legentium, prout videor sentire, depromam, nec tuæ petitioni, nec meæ intentioni pro voto sufficiens. Cor nostrum nihil dignius perficere potest, quam ut ei se restituat a quo factum est: et hoc a nobis Dominus expetit dicens, *Fili, da mihi cor tuum* (Prov. xxii, 26). Tunc siquidem cor hominum Deo datur, quando omnis cogitatio terminatur in eum, gyrat et circumflectitur super eum, et nihil vult possidere penitus præter eum. Sicque colligato sibi animo, eum diligit, ut sine ipso amarus sit omnis amor. Nec aliud dixerim cor Domino dare, quam ipsum captivare in omne obsequium ejus, et ita voluntati ejus ex toto supponere, ut nihil aliud velit, quam quod noverit eum velle. Itaque cor Domino datum, ipsum in omnibus

C et de omnibus adorabit, et gratias aget, etiamsi multa nostris sensibus molesta videantur. Nihil turbationis ex rerum novitate suscipiet. Tentatus a Domino per tribulationes et asperas qualitates non movebitur. Aprioratus, id est inops, gaudebit. Quidquid illatum, etiam si habeat asperum sensum, vel ut impellens ad superna, suscipiet. Qui cor suum dedit Deo, cantabit melodice, et dicet cum propheta David: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo et psallam in gloria mea* (Psal. lvi, 8). Est siquidem gloria prima, et secunda: prima virtutis, secunda beatitudinis: una in via, alia in patria. Proinde omnibus qui cor suum Deo tradiderunt, factum est in argumentum et signum quod cantant, et in virtutum gloria psallunt in tribulationibus, in pressuris, et in angustiis, in fame et siti, in nuditate et dejectione, in maledictis, in conviciis et derisionibus, in flagellis; ac etiam morte intentata, in cordibus plus exsultant. Non reaccipiunt amplius honestatem in eo quod **807** Domino tradiderunt. Nullum sacrilegii crimen reperitur detærius, quam in voluntate semel oblata Deo reaccipere potestatem. Non debent sibi vivere, qui cor suum Deo

dicarunt, sed ei qui pro omnibus animam suam posuit. Nihil dignius cogitari potest quam cor ad eum referre, qui ut viveres, mori voluit: nam et justus cor suum tradidit ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum (*Eccli.* xxxix, 6). Vigilatio cordis justa, et cogitatio ejus justa est, ut meditetur assidue quid accepit in bonis naturæ, quid in bonis gratiæ, quid in Dei Filio pro nobis humanato, passo, mortuo, et sepulto: quid in promissione; a quo malo ereptus est, quid retribuit Domino pro omnibus quæ retribuit ei: quid diligimus, quid timeamus, quid agimus: quo pergimus impulsu naturæ, quo ex libera voluntate, quo ducatu gratiæ nobis datæ.

2. Est etiam triplex directio cordis nostri secundum sententiam Scripturarum. Prima est ad Deum tota conversio, sicut exquirat a populo suo Dominus per prophetam dicentem: *Convertimini ad me in toto corde vestro* (*Joel.* ii, 12). Ille siquidem ad Deum in toto corde convertitur, qui ab omni malitia rerum corruptibilium ex toto corde primo avertitur. Non potest quisquam ad Deum toto corde converti, nisi ab omni mundo fuerit ante aversus. Equidem implicamenta terrena non sinunt hominem ad Deum plena mente converti. Conversio totalis ad Deum cordis nostri est alienatio a sæculo, a seipso; et in Deo ferri per virtutem, et in ipso quiescere per invisibilem remotam animi pacem. Ad Deum toto corde conversus delectatur in ipso: si quid ultra delectabile possit accipere, non inquit. Existimat inemendabile damnum, si ad horam ab eo deflexerit invisibilem interiorum visum, et deflectens in alio apostasiam operatus est.

3. Secunda est tota confessio, ut Psalmus declarat, dicens: *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo*. Hæc porro confessio in exceptu a te deprimit miseriam quæ peccando contrahitur, et nihil sibi novit nisi omnia mala tribuere, Deo autem refert omnem laudem, gratiam et benedictionem: et omnia bona ei tribuit a quo cuncta procedunt bona. Qui hæc confessionem novit inferre, vilescens sibi, unde in seipso exsultat non reperit, sed unde gemat atque tristetur quoniam reus est mortis. Solum exsultat in eo a quo id quod habet accepit: nec in se ipso, sed in Deo gloriatur. Idem et indivisus factus est in prosperis et adversis: quem nec prospera extollunt, nec adversa frangunt. Nec alteratur mens ejus qui in toto corde Deo confitetur, quin Dominum in omni tempore benedicat, et a motu cordis excæcatus, extra etiam communia hominibus, vita moribus, lingua Christum Dominum confitetur, abhorrens quæ abhorruit, amplectens quæ ipse amplecti dignatus est. Tertia est directio cordis nostri, consummata dilectio, ut Deum ex toto corde diligamus. Non erit autem ipsa consummata dilectio, si corda hominum quadam dubietate tanguntur.

4. Cur ergo in hac vita tam expresse mandabatur, si in via velut in patria non impletur? Sed optimum

est altitudinem considerare virtutum, quæ quamvis sub præcepto aut consilio sæpe tradantur, illarum tamen apicem nemo contingere potuit, nisi qui Deus et homo inter homines nasci, conversari et mori voluit. Semper enim virtus supra facultatem quorumcumque sanctorum apprehensibilis mansit, ad quam semper patet ascensus, quousque in patriam veniretur: ac si per hoc hanc cordis **SOS** directionem quasi totalem dilectionem ex toto habere non possumus, quam tamen protinus faciamus, declinantes omne vitium, etiamsi in omnem perfectionem intendere non valentes, Salvator ait: *Qui habet mandata mea, et servat ea, hic est qui me diligit* (*Joan.* xiv, 21). Amator Dei inimicus est mundi; quoniam amicus mundi, inimicus est Dei. Inimicus ex corde, de inimico nulla gaudia suscipit, nisi cum eum videt oppressum, aut cum potentior factus in exsilium tradere aut interficere potuit. Hic typus quo fœdere cum sæculo quis astringatur ostendit. Amator sic ex corde perfectio non sapit alta, sed consentit humilibus: et occupatus in ipso, ad judicia hominum non vacabit. Non meditabitur prava de rectis: non contendet: non invidet iis qui humana prosperitate potiuntur. Ad aptitudinem nostri oris est proferenda purgatio, ut nihil impertinens ex eo proferatur: et moderatio in his habeatur quæ dicere necessitas ipsa compellit, quoniam per Sapientiam dicitur, *Qui moderatur labia sua, prudentissimus est* (*Prov.* x, 19). Et nihil in eo aptius, quam propriæ accusationes, orationes, laudes, benedictiones ad omnium creatorem; et humilis sermo, verecundus, exhortativus, ad proximum promatur; non in contentione aut disceptatione verborum, non in præsumptione, sed in omni mansuetudine animi, et suavitate linguæ. Tutius tamen est audire quam dicere; erudiri, quam erudire. Latet interdum blandus dæmon in proferendo sermones, ex quibus solet sæpe fama detestanda et vanitatis aura captari; et Spiritus sanctus nos terret, quoniam *vir linguosus non dirigitur in terra* (*Psal.* cxxxix, 12). Si aliquis præter necessitatem et apertam utilitatem etiam in bonis auditores alloquitur, semper digitus prudentiæ sit super os suum, ne verba indisciplinata eruetet: et cum David in hac virtute societetur, qui dicebat, *Dixi, Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me* (*Psal.* xxxviii, 1, 2).

5. Honestæ autem hominum actiones non aliter quam ab honesto corde adjuvante divina gratia, et per legem Christi procedunt; ut est omnium sensuum sincera custodia, ne quid per eos improbum ad animam illabatur: et mores compositi, ne notabiles fiant ex singularitate vivendi, tales sint, quales decet servum Christi, superna non terrena captare volentem. Non conversatio importuna, sed rara pro necessitate propria vel communi. Non onerosa, non signata hypocriticalibus notis, omnem dupliciter et obliquitatem excludens, subjecta

proximo in omnibus, præterquam in vitio. Delectare in teipso: ne te in aliquo magnipendas: humilis et suavis sub pondere paupertatis; a qua expugnari quotidie, proprie servorum est Christi. Capta ex laboribus et sudoribus vitam tuam. Ubi autem est infirmitas, et impossibilitas denegat, ne erubescas humilem quæstum facere. Nam ex quæstu in humilitate subvenitur indigenti, et superna merita conquiruntur, et formatio fit ad sanctos. Sæpe abluaris salutaribus Sacramentis, et his atque divi-

(78) Tribuitur etiam S. Bernardo alia epistola similis argumenti, « De cura et modo rei familiaris, » quæ sic incipit: « Gratoso et felici militi Raymundo, domino Castri Ambasii, Bernardus in senium deductus, salutem. Doceri petis a nobis de cura et modo rei familiaris, » etc., ut apud Joannem Picar-

nis verbis tuam animam refocilla. Talis studeas vivere, qualis affectas in extremo iudicio inveniri: Non tibi plura scribo. In his paucis exerce animam tuam. Curiosa, et non expedientia tibi, nec a me, nec ab aliis amplius quæras. Quod tibi novi utile, scripsi: et si aliud a me petisti, utiliter denegavi, nolens in magnis, sed in parvis et paucis involvere animam tuam. Tuos natos, ut potes, in Deo nutrias, et ora pro me. Patientia tibi expediens semper tecum sit. Amen (78).

dum. Sed hæc epistola tam indigna est nova luce, quam Bernardo auctore. An autem sit Bernardi Silvestris, cujus est opus metricum non editum, quod « Megacosmus et Microcosmus » inscribitur, « Gerico doctori famosissimo » nuncupatum, alii viderint.

OPUSCULUM IN HÆC VERBA: AD QUID VENISTI?

SOS Gerardus Vossius, præpositus Tungrensium, Romæ anno 1594 primus edidit sub hoc titulo: « Opusculum S. Bernardo abbati Clarevallensi adscriptum. » Qui illud Bernardo primi tribuere, hæc forte moti sunt ratione, quod istud identidem frequentaret, « Ad quid venisti? » ut patet ex lib. i Vitæ, cap. 4. Verum paucis immutatis, reperitur in Bibliotheca Patrum, tomo XIII edit. Colon., inter Opera Davidis de Augusta Ordinis Minorum cum hoc titulo, « Formula Novitiorum, » præmissa epistola nuncupatoria ad Bertholdum.

I. — De scopo et fine cogitando.

Primo considerare debes; ad quid veneris, seu propter quid veneris. Propter quid venisti, nisi solum propter Deum; ut is esset merces tua in vita æterna? Sicut enim propter nullum alium venisti, ita propter nullum alium debes omittere bonum, nec tepescere alicujus exemplo, quin studeas ad hoc, ad quod venisti. Venisti enim ad serviendum Deo, cui servire omnis creatura debet. Primo, quia nihil habet nisi ab ipso: et ideo debet ei maxime omnis homo, tanquam rationalis, dare quod est, et quod potest. Et sicut omnia serviunt Creatori pro posse suo; multo magis homo, quem non solum creavit, sicut cætera sunt creata, sed insuper intellectu decoravit, libero arbitrio nobilitavit, mundi dominum constituit, sibi similem fecit, naturam ejus assumpsit: verbo et exemplo eum instruxit, proprio sanguine eum de morte æterna redemit, Spiritum sanctum ei infudit, carnem suam in cibum tradidit ei, curam ejus habet sicut mater parvuli sui filii, et hæreditatem æternam ei dare disposuit. Ecce quantum nos tenemur ei servire præ cæteris creaturis, qui nos præ omnibus creaturis mundi amavit.

II. — De obedientia.

Et quia non confidis tibi, ut præsumas te scire quid Dominus velit; ideo commisisti te superiori tuo, ut ipse te regat; et dedisti manum tuam in confessione, ut ipse te ducat in viam Dei. Unde non licebit tibi vivere pro velle tuo: sed quo ductor tuus ire te jubet, illuc ire debes; et quod ipse prohibet, debes cavere. Quia qui artem aliquam discere cupit,

debet regulam sui ductoris tenere, et proprias ad inventiones relinquere. Ut infirmus, qui accessionem excessum patitur, debet servare dietam, quam medicus illi indicit, si cito sanari desiderat: ita et tu nihil dicas vel facias, quod magistrum tuum nolle præsumis. Te enim dedisti ei, propter regnum cælorum; et ideo non es tuus, sed ejus. Te ei vendidisti, et ideo non licet tibi agere de te, sine ejus voluntate. Ipse est enim dominus tuæ voluntatis: et contractio rei alienæ invito domino furtum est. Fur autem cælo non appropriat. Ipsi rectores, quia sunt vicarii Domini super nos, et nos debemus eis obedire sicut Domino, non sicut hominibus; quia non propter ipsos, sed propter Deum subjicimus nos ipsis: ideo servus non est major domino suo (*Matth.* x, 24; *Joan.* xiii, 16 et xv, 20). Talem ergo te exhibe ei, ut libere jubeat te facere vel dimittere, quid videtur ei expedire: quia si ipse te timeat, jam servus est major domino suo, et discipulus super magistrum.

III. — De reverentia erga prælatos.

Habeta pacem cum prælati tuis. Non detrahas eis, nec libenter audias alios detrahentes eis; quia specialiter Deus hoc vitium punit in subditis, etiam in præsentia. Non acriter ponderes eorum excessum, sed ignoscas quasi hominibus: quia in multis curis non potest quandoque negligentia vitari, et sæpe quod alius pro bono facit, quia non intelligimus intentionem ejus, pro malo judicamus. Honora eos in corde tuo, et non spernas, ne forte et Deum spernas, cujus vicem gerunt. Et propter utilitatem tuam